

Професійна освіта

УДК 378.015.31:172.15]-043.83(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15769061>

**Роль соціокультурної діяльності закладу вищої освіти у
патріотичному вихованні молоді та формуванні у них патріотичних
цінностей**

Василенко Олена Миколаївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
27041981velena@gmail.com,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5467-7509>

Андрєєва Марія Олександрівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
andreevamo1987@ukr.net,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6481-3631>

Прийнято: 02.05.2025 | Опубліковано: 12.05.2025

Анотація. У статті глибоко досліджено багатогранну роль соціокультурної діяльності закладів вищої освіти як потужного та незамінного чинника в системі патріотичного виховання сучасної студентської молоді.

Розкрито її значення у формуванні не лише національної свідомості, а й комплексу патріотичних цінностей, що є фундаментом для становлення зрілої та відповідальної особистості громадянина України. Проведено детальний аналіз основних форм і методів соціокультурної роботи, які найефективніше сприяють цьому процесу. Серед них особливу увагу приділено організації та проведенню тематичних науково-практичних конференцій, круглих столів, патріотичних акцій, мистецьких виставок, музичних і театральних фестивалів, літературних вечорів, присвячених героїчній історії України, її видатним діячам та культурним надбанням. Розглянуто важливість залучення студентів до волонтерських ініціатив, спрямованих на допомогу ветеранам, людям похилого віку, підтримку соціально вразливих верств населення, що сприяє вихованню емпатії, милосердя та активної громадянської позиції.

Обґрунтовано, що унікальний соціокультурний простір закладу вищої освіти, з його багатонаціональним студентським колективом, інтелектуальною атмосферою, наявністю кваліфікованих педагогічних кадрів та широкими можливостями для самореалізації, створює особливо сприятливе середовище для реалізації виховного потенціалу. Доведено, що саме в цьому середовищі відбувається активне формування таких патріотичних цінностей, як любов до Батьківщини, повага до державних символів, знання історії та культури свого народу, готовність до захисту суверенітету й територіальної цілісності країни, усвідомлення власної відповідальності за її майбутнє, толерантність та повага до прав і свобод людини. Підкреслено, що соціокультурна діяльність сприяє розвитку у студентів почуття національної гідності, гордості за свою країну, формує активну життєву позицію, спонукає до участі в суспільно-політичному житті держави та сприяє їхній інтеграції в європейський та світовий культурний простір на засадах збереження власної національної ідентичності.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, заклад вищої освіти, патріотичне виховання, студентська молодь, патріотичні цінності, громадянська свідомість, національна ідентичність, культурна спадщина, волонтерські ініціативи, суспільно значуща діяльність, активна громадянська позиція.

The Role of Sociocultural Activities of Higher Education Institutions in the Patriotic Upbringing of Youth and the Formation of Patriotic Values

Vasylenko Olena

Ph.D. (Pedagogic), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool Education Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council,
27041981velena@gmail.com,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5467-7509>

Andreeva Mariia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Work at Communal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council,
andreevamo1987@ukr.net,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6481-3631>

Abstract. *This article deeply explores the multifaceted role of sociocultural activities of higher education institutions as a powerful and indispensable factor in the system of patriotic upbringing of modern student youth. It reveals its significance in forming not only national consciousness but also a complex of patriotic values, which*

serves as a foundation for the development of a mature and responsible personality of a citizen of Ukraine. A detailed analysis of the main forms and methods of sociocultural work that most effectively contribute to this process is presented. Among these, special attention is given to the organization and conduct of thematic scientific and practical conferences, round tables, patriotic actions, art exhibitions, music and theater festivals, and literary evenings dedicated to the heroic history of Ukraine, its prominent figures, and cultural heritage. The importance of involving students in volunteer initiatives aimed at helping veterans, the elderly, and supporting socially vulnerable segments of the population is also examined, which contributes to the cultivation of empathy, compassion, and an active civic stance.

It is substantiated that the unique sociocultural space of a higher education institution, with its multinational student body, intellectual atmosphere, presence of qualified pedagogical staff, and broad opportunities for self-realization, creates an especially favorable environment for realizing its educational potential. It is proven that it is in this environment that such patriotic values as love for the Motherland, respect for state symbols, knowledge of the history and culture of one's people, readiness to defend the country's sovereignty and territorial integrity, awareness of one's responsibility for its future, tolerance, and respect for human rights and freedoms are actively formed. It is emphasized that sociocultural activities contribute to the development of students' sense of national dignity and pride in their country, form an active life position, encourage participation in the socio-political life of the state, and facilitate their integration into the European and global cultural space based on the preservation of their own national identity.

Keywords: *sociocultural activities, higher education institution, patriotic upbringing, student youth, patriotic values, civic consciousness, national identity, cultural heritage, volunteer initiatives, socially significant activities, active civic stance.*

Актуальність дослідження. Патріотичного виховання молоді та формуванні у них патріотичних цінностей в контексті соціокультурної діяльності закладів вищої освіти є надзвичайно актуальним у сучасному українському суспільстві.

Становлення національної ідентичності та формування громадянської свідомості молоді – це важливі завдання, які стоять перед освітніми установами. В умовах глобалізації та інформаційного впливу ззовні, патріотичне виховання набуває особливої значущості, адже воно сприяє формуванню патріотичних цінностей, які укорінюють молодь у національних традиціях та культурі.

Заклади вищої освіти, як осередки знань і культури, мають унікальну можливість впливати на свідомість здобувачів вищої освіти, формуючи у них готовність до активної участі у житті суспільства.

Соціокультурна діяльність, що реалізується в університетах, не лише збагачує студентський досвід, але й забезпечує платформу для розвитку патріотичних почуттів через різноманітні заходи, проекти та ініціативи [3].

Отже, роль соціокультурної діяльності закладів вищої освіти у формуванні патріотичного виховання молоді і формуванні у них патріотичних цінностей є важливим аспектом, який потребує детального дослідження і аналізу. Це не лише питання освіти, але й питання майбутнього нашої країни, адже саме молоде покоління є носієм надій на зміни та розвиток суспільства.

Мета статті - дослідження та обґрунтування значення соціокультурної діяльності закладів вищої освіти як ключового чинника у системі патріотичного виховання студентської молоді та формування у них комплексу патріотичних цінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Патріотичне виховання молоді в контексті соціокультурної діяльності закладів вищої освіти є надзвичайно актуальним у сучасному українському суспільстві. Становлення національної ідентичності та формування громадянської свідомості молоді – це

важливі завдання, які стоять перед освітніми установами. В умовах глобалізації та інформаційного впливу ззовні, патріотичне виховання набуває особливої значущості, адже воно сприяє формуванню цінностей, які укорінюють молодь у національних традиціях та культурі [4].

Останнім часом спостерігається зростання інтересу до вивчення різноманітних аспектів соціокультурної діяльності в різних сферах.

Ця тематика є предметом наукових розвідок як українських, так і міжнародних дослідників, серед яких виділяються М. Аріарський [1], О. Оленіна, В. Лаппо [6], Н. Павліченко, Р. Силко, Т. Сумінова, Н. Федорченко [13], О. Щербіна-Яковлева, В. Чижиков.

Розвиток соціокультурних технологій за межами України активно розпочався у середині ХХ століття, значною мірою під впливом американських та європейських академічних традицій. До видатних постатей цієї епохи належать Б. Блум, Д. Брунер, Г. Гейс, Д. Карнегі, Дж. Керолл, В. Коскареллі, Д. Хамблін. В Україні ж провідними експертами у цій галузі є Є. Бондаревська, Ю. Бабанський, Р. Вайнола [3], В. Беспалько, В. Левкіський [7].

Соціокультурна діяльність у закладах вищої освіти (ЗВО) є невід'ємною складовою освітнього процесу в Україні, спрямованою на всебічний розвиток особистості студента, його адаптацію до суспільного життя та збагачення культурного досвіду [11].

Соціокультурна діяльність у ЗВО – це цілеспрямована, соціально значуща активність, яка виходить за рамки стандартної навчальної програми і здійснюється як університетом загалом, так і самими студентами. Її головна сутність полягає у створенні такого освітнього середовища, де відбувається не тільки отримання професійних знань, а й інтенсивний процес формування особистості, її ціннісних орієнтацій та соціальних компетенцій.

По суті, соціокультурна діяльність є своєрідним містком між академічним навчанням та реальним життям, допомагаючи студентам інтегруватися в

суспільство, засвоювати його норми та цінності, розвивати власну ідентичність. Вона охоплює широкий спектр активностей, що сприяють духовному, моральному, естетичному та фізичному розвитку студентської молоді. Це не просто набір розважальних заходів, а системна робота, що має виховну, освітню та культуротворчу мету.

Поділяємо думку дослідниці, Белан Тетяни, про те що національно-патріотичне виховання студентів в університеті є важливою складовою формування свідомого громадянина та майбутнього професіонала [12]

Соціокультурна діяльність у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради реалізується через безліч форм, що відповідають різноманітним інтересам та потребам студентів:

1. Культурно-мистецькі заходи: організація студентських фестивалів, концертів художньої самодіяльності, театральних вистав силами студентських колективів, літературно-музичних вечорів, зустрічей з діячами культури та мистецтва, відвідування виставок, музеїв, театрів.

2. Освітньо-виховні заходи: проведення тематичних лекцій та бесід з питань етики, естетики, історії та теорії культури, громадянського виховання, правової освіти, організація круглих столів, диспутів, дебатів на актуальні суспільні теми, проведення вікторин, інтелектуальних ігор, брейн-рингів.

3. Проектна діяльність: залучення студентів до розробки та реалізації соціальних та культурних проектів, спрямованих на вирішення актуальних проблем громади, збереження культурної спадщини, популяризацію здорового способу життя тощо. Це може бути організація благодійних акцій, екологічних ініціатив, культурних заходів для мешканців міста.

4. Волонтерська діяльність: участь студентів у волонтерських рухах, надання допомоги соціально незахищеним верствам населення, участь у заходах з підтримки Збройних Сил України, догляд за пам'ятками історії та культури.

5. Діяльність клубів за інтересами: функціонування різноманітних студентських клубів та гуртків за інтересами: наукових (наприклад, клуб молодого науковця), творчих (вокальні, хореографічні, театральні студії, літературні гуртки), спортивних секцій, інтелектуальних клубів (шахи, дебати), екологічних загонів, туристичних клубів.

6. Спортивні заходи: організація внутрішньоакадемічних спартакіад, змагань з різних видів спорту, днів здоров'я, туристичних походів, ранкової гімнастики. Участь студентських команд у міських, регіональних та всеукраїнських змаганнях.

7. Використання сучасних форматів: активне впровадження інтерактивних та інноваційних форм роботи: тематичні квести територією університету чи міста, флешмоби, використання можливостей коворкінг-центрів для спільної роботи над проектами та неформального спілкування, створення віртуальних виставок та онлайн-проектів.

8. Роль бібліотек ЗВО: бібліотеки виступають як соціокультурні центри, організовуючи книжкові виставки, презентації нових надходжень, зустрічі з авторами, літературні читання, тематичні вечори, кіноперегляди з обговоренням, надають доступ до електронних ресурсів та створюють комфортні умови для самоосвіти та культурного дозвілля.

Прикладом такої діяльності є щорічне відзначення Дня захисників і захисниць України. Так, 01 жовтня 2025 року був проведений черговий майстер-клас із виготовлення патріотичних оберегів – соняшників на підтримку воїнів на передовій. Члени колективу академії, діти ВПО разом із Галиною Пономарьовою, ректором академії, виготовили символи України для військових.

Рис. 1. Відзначення Дня захисників і захисниць України У Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Висновок. Таким чином, соціокультурна діяльність у ЗВО – це комплекс взаємопов'язаних напрямів і форм роботи, які мають на меті не лише збагачення знань та професійних навичок студентів, але й їхнє гармонійне особистісне зростання, формування активної громадянської позиції та успішну інтеграцію у сучасне суспільство. Це важливий інструмент виховання та соціалізації, що сприяє становленню свідомих, відповідальних та культурно розвинених особистостей.

Заклади вищої освіти, як осередки знань і культури, мають унікальну можливість впливати на свідомість студентів, формуючи у них готовність до активної участі у житті суспільства. Соціокультурна діяльність, що реалізується в університетах, не лише збагачує студентський досвід, але й забезпечує платформу для розвитку патріотичних почуттів через різноманітні заходи, проекти та ініціативи.

Отже, роль соціокультурної діяльності закладів вищої освіти у формуванні готовності майбутніх соціальних працівників до патріотичного виховання

молоді є важливим аспектом, який потребує детального дослідження і аналізу. Це не лише питання освіти, але й питання майбутнього нашої країни, адже саме молоде покоління є носієм надій на зміни та розвиток суспільства.

Соціокультурна діяльність закладів вищої освіти відіграє важливу роль у формуванні готовності майбутніх соціальних працівників до патріотичного виховання молоді. По-перше, такі заклади створюють середовище, в якому студенти можуть ознайомитися з українською культурою, історією та цінностями, що сприяє розвитку їхньої національної свідомості.

По-друге, соціокультурні програми, які включають заходи, спрямовані на популяризацію патріотичних традицій, допомагають студентам не лише усвідомити свою роль у суспільстві, але й розвивати навички, необхідні для роботи з молоддю. Це можуть бути тренінги, семінари, волонтерські проекти та інші форми активної участі, які формують у студентів почуття відповідальності за майбутнє країни.

По-третє, залучення студентів до соціокультурної діяльності сприяє розвитку їхньої комунікативної компетентності, критичного мислення та здатності до співпраці в команді, що є ключовими для успішної роботи соціальних працівників. Також це дозволяє їм отримувати практичний досвід у взаємодії з молоддю, що згодом стане основою для ефективного патріотичного виховання.

На завершення, соціокультурна діяльність закладів вищої освіти не лише сприяє особистісному розвитку студентів, але й формує їхню готовність до активної участі у патріотичному вихованні молоді, що є важливим аспектом у контексті сучасних соціальних викликів.

Хоча роль соціокультурної діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) у патріотичному вихованні молоді є загальновизнаною, існує низка аспектів, що залишаються недостатньо дослідженими та потребують глибшого вивчення для підвищення її ефективності.

Наприклад, проблема систематизації та стандартизації соціокультурних програм. Попри наявність різноманітних заходів, бракує уніфікованих підходів та методологій для розробки, впровадження та оцінки соціокультурних програм, спрямованих саме на патріотичне виховання. Це призводить до розрізненості ініціатив та ускладнює масштабування успішних практик.

Не повністю розкрито потенціал діджиталізації та інноваційних медіаресурсів для підвищення ефективності патріотичного виховання у соціокультурній сфері, інтеграція цифрових інструментів (онлайн-проекти, віртуальні виставки, подкасти) для поширення патріотичних ідей.

Вагомий внесок у вирішення цих невирішених проблем шляхом ми вбачаємо у вивченні найкращих практик та успішних кейсів як в Україні, так і за кордоном, щодо використання соціокультурної діяльності для формування патріотичних цінностей. Систематизація цього досвіду стане цінним посібником для ЗВО.

Таким чином, наше дослідження сприятиме не лише поглибленому розумінню ролі соціокультурної діяльності у патріотичному вихованні, а й запропонує практичні інструменти для підвищення її ефективності, забезпечуючи формування свідомих та відповідальних громадян України.

Список використаних джерел

1. Аріарський М. А. Культура дозвілля як предмет педагогіки і прикладної культурології. *Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля*. Київ, 2004. С.4-9
2. Братко М.В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2015. Вип. 1-2. С.11-18.
3. Вайнола Р.Х. Гуманізація освітнього середовища як чинник особистісного розвитку майбутнього соціального педагога. *Науковий часопис*

НПУ імені М.П.Драгоманова : сер 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. пр. Випуск 10. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008 . С.49-55.

4. Виховуємо громадян-патріотів України : науково-методичний посібник / авт. кол. за заг. кер. К. Чорної. Черкаси : видав-ництво ЧОПОПП, 2011. 273 с.

5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL : <http://old.mon.gov.ua/ua/aboutministry/normative/4068> (дата звернення 03.05.2025 р.)

6. Лаппо В.В. Виховання духовних цінностей студентської молоді засобами національної культури. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогіка»*, 2014. № 2 (13). С.142-146.

7. Левківський К., Ряшко В. Роль традицій у національно-патріотичному вихованні курсантсько-студентської молоді. [The role of traditions in the national and patriotic education of cadet and student youth]. *Вища школа*. 2011. № 11. С. 15–28.

8. Любарець В. В. Особливості соціалізації юного лідера громадянського суспільства. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка*. 2016. № 1(55). С. 256–263.

9. Менеджмент соціо-культурної діяльності: стан і перспективи. Матеріали VII відкритої научно-практичної конференції (м. Луганськ, 8 лютого 2021 р.). Луганськ, 2021. С. 50–55.

10. Пономарьова Г. Ф. Виховання громадянськості та патріотизму у студентів вищих педагогічних навчальних закладів (з досвіду виховної діяльності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна

академія» Харківської обласної ради): наук.-метод. посібник. Харків : Ранок, 2014. 79 с.

11. Соціокультурна діяльність. Нац. парлам. б-ка України ; уклад.: С. Кравченко, І. Цуріна. Київ : б. в., 2005. 67 с.

12. Тетяна Белан. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в закладах освіти в умовах воєнного стану. № 185-186 (29-30) (2024): *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка / Вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку освіти*. С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.242937>

13. Федорченко Н. Соціокультурна діяльність Богуславської ЦРБ. Бібл. планета. 2018. № 1. С. 23–25. 17.

14. Eshet-Alkalai Y., Soffer O. Guest Editorial – Navigating in the Digital Era : Digital Literacy: Socio-Cultural and Educational Aspects. *Journal of Educational Technology & Society*. 2012. Vol. 15, No. 2). P. 1. P. 100–120.

15. Önal H. I. IFLA/UNESCO School Library Manifesto for Creating One World. *Libri : Intern. J. of Libr. and Inform. Studies*. 2009. Vol. 59, Iss. 1. P. 45–54.